

20.2.2009

Opetusministeriö
merja.lehtonen@minedu.fi

Palaute koskien julkaisua Perusopetuksen laatukriteerit

Viite: Opetusministeriön työryhmän väliraportti 31.12.2008

Opetusministeriön asettaman työryhmän väliraportin mukaan perusopetuksen laatukriteereiden tavoitteena on **opetuksen korkean laadun ja monipuolisen tarjonnan turvaaminen** sekä opetuksellisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien takaaminen lapsille ja nuorille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta (tummennus Yksityisen Opetusalan Liiton palautteessa, ei työryhmän väliraportissa).

Perusopetuksen laatukriteerit on työryhmän mukaan uudenlainen, **kansallisella tasolla** systemaattisemmin ohjattu **työkalu opetuksen laadun kehittämiseen ja koulutuksen paikallisen tason arviointiin**. Laatukriteerit muodostavat perusopetuksen laadun määrittely- ja arviointiperusteet. Laatukriteerit siis määrittelevät osaltaan ne tekijät, joiden perustella toimintaa voidaan analysoida sekä sen millaisena toiminnan odotetaan toteutuvan, **jotta se palvelisi toiminnalle asetettuja tavoitteita**. Viime mainittu merkitsee työryhmän mukaan sitä, että laatukriteerit mahdollistavat toiminnan arvottamisen.

Raportin mukaan Perusopetuksen laatukriteerit on työkalu, jonka avulla voidaan tuottaa paikallisen tason tietoa perusopetuksen rakenteesta ja toiminnallisesta laadusta. Laatukriteerit on uudenlainen informaatio-ohjauksen väline, jonka avulla pyritään ohjaamaan perusopetuksen järjestämistä koskevia päätöksiä, mutta jolla ei ole samaa asemaa kuin resurssi- tai lainsäädäntöohjauksella. Kyseessä on **suositusluonteinen** pidemmän ja lyhyen aikavälin johtamisen väline kouluun ja kuntaan.

Työryhmä ehdottaa laatukortteja/kriteereitä, jotka on jaoteltu rakenteelliseen laatuun (taloudelliset resurssit, henkilöstö, johtaminen ja toiminnan suunnittelu sekä arviointijärjestelmä) ja oppilaan kohtaamaan toiminnan laatuun (oppimisympäristö ja toimintakulttuuri, paikallisen opetussuunnitelman ja tunti- jaon toteuttaminen, opetuksen ja oppimisen prosessit).

Väliraportista ei järjestetä lausuntokierrosta, mutta opetusministeriö toivoo asiasta palautetta. Yksityisen Opetusalan Liitto ry, yksityisten opetuksen järjestäjien työmarkkina- ja elinkeinopoliittisena edunvalvojana, haluaa tuoda palautteenaan ja kannanottonaan esille seuraavat näkemyksensä.

Ketä laatukortit ja -kriteerit koskevat?

Perusopetuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta. Lisäksi valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan opetuksen järjestämiseen. Myös valtio voi lain mukaan toimia opetuksen järjestäjänä.

Suomen opetusjärjestelmä koostuu erilaisista koulutuksen järjestäjistä. Sen työryhmä on työssään sivuuttanut, sillä väliraportti on suunnattu pitkälti kunnalle opetuksen järjestäjänä eikä työryhmässä ole ollut mukana yksityisten opetuksen järjestäjien edustajaa. *Yksityinen opetuksen järjestäjä on valtioneuvoston luvan saanut itsenäinen toimija, jonka oppilaitoksen oppilaat tulevat tyypillisesti usean kunnan alueelta. Yksityinen opetuksen järjestäjä ei ole työnantajana eikä opetuksen järjestäjänä kunnallisen hallinto-, talous- tai henkilöstösuunnitelmien/strategioiden tms. alainen.*

Valtakunnalliset laatukriteerit voivat olla korkeintaan suosituksia

Valtakunnallisesti kriteereiden määrittäminen on haasteellista. Laatukriteerit voisivat olla hyvinkin toisenlaisia silloin, kun ne ovat opetuksen järjestäjä tai oppilaitoskohtaisia lähestymistapoja ja ovat oppilaitoksen toiminnan ja opetuksen kehittämisen kannalta keskeisiä. *Laatutyö tulee nähdä oman toiminnan kehittämisen välineenä.*

Yksityinen opetuksen järjestäjä saattaa olla toiminnassaan erikoistunut tai sillä voi olla erityinen arvopohja, joko pedagoginen tai maailmankatsomuksellinen. Laatu on erityisesti myös se, miten hyvin oppilaitoksessa toteutetaan sen arvopohjaa, mikä ei pääse esille valtakunnallisiksi ehdotetuissa kriteereissä. Arvopohja tai kuten esimerkiksi kansainvälisyys, saattaa olla juuri se syy, miksi oppilas on valinnut kyseisen oppilaitoksen. *Laatukriteereiden ja arvioinnin tavoitteena on nimenomaan palvella omalle toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista.*

Perusopetuksen laatua voi lähestyä myös toisen asteen koulutuksen (lukion, ammatillinen peruskoulutus) ja työelämän näkökulmasta. Näkökulma kriteereihin saattaisi olla silloin toinen.

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä opetuksen ohjausjärjestelmä tulee pitää selkeänä. Opetusta ja koulutusta ohjataan Suomessa lainsäädännöllä, asetuksilla, opetussuunnitelmaperusteilla, tuntijaolla ja rahoituksella. Nykyinen ohjausjärjestelmä edesauttaa sitä, että kaikki opetuksen järjestäjät ja oppilaitokset eivät ole samanlaisia vaan oppilaitokset pystyvät vastaamaan myös erilaisiin, vaativiinkin tarpeisiin.

Esitetyt valtakunnalliset laatukriteerit voivat olla, mm. edellä esitettyyn perustuen, korkeintaan suosituksia ilman tarkempia normiluonteisia indikaattoreita tai määreitä.

Painopiste koulutukseen ja kannustukseen

Perusopetuksen laatukriteerien johdannossa todetaan, että pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi ikäluokkien pienentymisestä vapautuvien voimavarojen käyttäminen koulutuksen **laadun kehittämiseen**. Laatukriteerien valmistelu sisältyy ministeriön työryhmälle asettamiin tehtäviin.

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä sekä opetuksen järjestäjien toimintaa että opetuksen laatua voidaan kehittää arviointitoiminnan ohella monin tavoin. Muita keinoja ovat mm. opetussuunnitelmatyö, osallistuminen kansainvälisiin projekteihin, opetuksen innovaatiot, kohdistetut hanketoiminnat sekä oppilaitosjohdon ja henkilöstön osaamisen kehittäminen. Laadun kehittämistä tukevat riittävät resurssit ja toiminnan tarpeita vastaava yksikköhinta. Koulutuksen laatuun vaikuttaa myös se, että huolehditaan jatkuvasti siitä, että opettajakoulutus vastaa yhteiskunnan ja työnantajien tarpeisiin sekä määrällisesti että laadullisesti.

Perusopetuslain mukaan koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata koulun tarkoituksen toteuttamista ja tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Opetuksen järjestäjän tulee lain mukaan arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Laki mahdollistaa oikeutetusti sen, että opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus kehittää ja käyttää sen omista lähtökohdista nousevia laadunkehittämisen ja arvioinnin menetelmiä ja indikaattoreita. Nyt esitetyillä valtakunnallisilla laatukorteilla- ja kriteereillä tätä ei saa rajata.

Esitettyjen laatukriteerien sijaan painopisteen tulisi olla laatuasioiden ja laatu järjestelmien nostamisessa oppilaitosjohdon koulutuksen teemaksi sekä laadun kehittämiseen, laatu järjestelmien kehittämiseen ja -käyttöönottoon liittyvässä hankerahoituksessa.

Laatuasioiden kannustimeksi perusopetuksessa voitaisiin hyvin pohtia *laatupalkinnon käyttöönottoa*, joka olisi valtion yksikköhinnan ulkopuolelta maksama lisäkannustin opetuksen järjestäjälle. Laatupalkinnon kehittämisessä tulisi olla mukana niin keskeiset sidos/asiakasryhmät kuin myös erilaisten opetuksen järjestäjien (kunta, yksityinen) edustajia.

Valtakunnallisilla kriteereillä ei saa puuttua opetuksen järjestäjän asemaan

Valtakunnallisilla kriteereillä ei saa puuttua opetuksen järjestäjän asemaan yleensä tai asioihin, jotka kuuluvat opetuksen järjestäjän asemaan työnantajana.

Emme tässä yhteydessä arvioi jokaista laatukorttia, vaan viittaamme yllä olevaan palautteeseen kokonaisuudessaan ja nostamme esille muutaman seikan esimerkinomaisesti.

Laatukortti II

Kortissa puhutaan *viroista, joita yksityisellä sektorilla ei ole, ja kortissa puututaan opetuksen järjestäjälle työnantajana kuuluviin asioihin*, kuten pyrkiminen pidempiaikaisiin virka- ja työsuhteisiin, huomion kiinnittäminen määrääikäisen henkilöstön asemaan, pätevien sijaisten saannin varmistaminen. *Tällaiset ja muut vastaavat tulee poistaa tekstistä. Työnantajalle kuuluvat asiat eivät voi olla valtakunnallisen laatukortin osana.* Lisäksi henkilöstön osaamisen kehittämisen esimerkit edustavat kaikki kovin kapea-alaisesti koulutusta. Osaamista voi kehittää ja oppimista tapahtuu muillakin tavoin, kuten esimerkiksi mentoroinilla, osallistumalla oppilaitoksen sisäisiin tilaisuuksiin, kehittämishankkeisiin tai kansainvälisiin projekteihin jne.

Laatukortti III

Laatutekijän kuvaus perusopetuksen suunnitelmien kytkeytymisestä *kunnan strategioihin ja suunnitelmiin ei voi olla osa yksityisen opetuksen järjestäjän toimintaa sen autonomisesta asemasta johtuen eikä yksityistä toimijaa voida siten arvioida tällä perusteella.*

Laatukortti 1

Tekijän kuvauksessa on osio koulukiinteistön käytöstä koulupäivän aikana ja muina aikoina. *Tällainen on jo periaatteessa puuttumista rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön toimintaan.* Lisäksi hämmennystä aiheuttaa se, että listauksessa ei mainita esimerkiksi lukiokoulutuksen mahdollisuutta ko. kiinteistössä. *Usealla yksityisellä opetuksen järjestäjällä on myös lukiokoulutuksen lupa.*

Laatukortti 7

Yhdessä ja samassa kortissa on hyvin erilaisia asioita, joten tämänluonteisten korttien sisältöä olisi syytä vielä pohtia. Lisäksi muun muassa tässä laatukortissa viitataan siihen, että opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että koulun resurssit mahdollistavat kortissa mainittuja tavoitteita. *Haluamme tuoda esille sen, että yksityinen opetuksen järjestäjä rahoittaa toimintansa valtiolta saamallaan yksikköhinnalla, jonka suuruuteen se ei voi itse vaikuttaa. Yksikköhinta käytetään koulutustehtävän hoitamiseen täysimääräisesti.*

Oppilaitoksen ominaisluonne huomioitava toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä opetuksen korkeaa laatua ja monipuolista tarjontaa tukee se peruslähdekohta, että on olemassa erilaisia opetuksen järjestäjiä ja niiden välistä keskinäistä positiivista laatukilpailua.

Liitto pitää laadun kehittämistä erittäin tärkeänä. Oppilaitoksissa laatua on kehitettävä jatkuvasti eri tavoin ja on hyvä, että asia on nostettu huomion kohteeksi. Opetuksen järjestäjien tulee sitoutua kehittämään toimintaansa omista lähtökohdistaan ja toimintaa tulee kehitetään edelleen sisäisen- ja ulkoisen arvioinnin kautta.

Itse laadun kehittämisessä ja koulutuksen arvioimisessa on keskeistä se, että oppilaitoksen ja opetuksen järjestäjän ominaisluonne huomioidaan. Esitetty

väliraportti valtakunnallisiksi laatukorteiksi ei tue yksityisen opetuksen järjestäjän toimintaa sen omista lähtökohdista käsin.

Lyhyesti

- Ketä kriteerit koskevat?
- Laatukriteerien tulee aidosti kuvata yksittäisen opetuksen järjestäjän toiminnan ja opetuksen laatua sen omista lähtökohdista ja tavoitteista käsin.
- Valtakunnalliset laatukriteerit voivat olla korkeintaan suosituksia.
- Kriteereillä ei voida puuttua opetuksen järjestäjän asemaan.
- Suunnattava oppilaitosjohdolle koulutusta laatuasioissa ja laadunhallinnassa, hankerahoitus laatujärjestelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon.
- Laatupalkinnon käyttöönotto.

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija